

Євмєшкіна О. Л.,

*доктор наук з державного управління, професор,
завідувач кафедри публічного управління та економіки*

*Навчально-наукового інституту управління,
економіки та природокористування*

*Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ В КРАЇНАХ ОЕСР

Енергоефективність є ключовим компонентом управління споживанням енергії, зокрема в розвинених країнах. Вона також сприяє досягненню різних соціальних цілей. Поняття енергоефективності передбачає ефективне, розсудливе використання енергетичних запасів. Це застосування меншої кількості енергії для підтримання такого самого рівня енергетичного забезпечення будівель або технологічних процесів на виробництві. Таким чином, енергоефективність дозволяє постійно підтримувати продуктивність при зменшенні використання енергії [5]. Підвищення енергоефективності часто досягається завдяки інвестиціям у нові технології. Енергоефективність є важливою складовою досягнення енергозбереження, оскільки дозволяє виробляти ті ж послуги та кількість товарів із меншим споживанням енергії. Тому енергоефективність сьогодні є важливою складовою енергетичної політики.

Вчений З. Люльчак виділяє такі складові, що характеризують розвиток енергетичної політики:

– енергетична безпека – легітимне та справедливе задоволення потреб у енергетичних послугах у вимірі національної політичної безпеки та безпеки окремих споживачів енергії (домогосподарств, підприємств, населених пунктів);

– конкурентоспроможність – створення рівних ринкових умов і механізмів для різних форм виробництва енергії з урахуванням зовнішніх витрат, обсягів довгострокових прибутків і збитків, зменшенням субсидій, а також мінімізація впливу політичних рішень;

– впровадження засад сталого розвитку – необхідність враховувати інтереси майбутніх поколінь у визначенні політики та економічних стратегій, зниженні кількості дозволених викидів парникових газів, особливо CO₂;

– впровадження засад соціального (культурного) виміру в енергетичному секторі – забезпечення енергетичних потреб, враховуючи можливість створення робочих місць, стимулювання та створення умов для підтримки місцевого підприємництва та цивілізаційного розвитку [1].

На основі вивчення класифікації екологічної політики вчені [8; 9] запропонували класифікувати політику енергоефективності за трьома категоріями:

– командування та контроль (наприклад, будівельні норми та стандарти приладів);

– цінні інструменти (наприклад, податки, субсидії, податкові відрахування, кредити, дозволи та зобов'язання, що торгуються);

– інформаційні інструменти (мітки, аудити, розумні лічильники та інформація).

На основі даної класифікації науковці Н. Сімкок, С. Макгрегор, А. Добсон та інші [10], запропонували власну класифікацію інструментів політики:

– обов'язкові інструменти адміністрування;

– інструменти економічного стимулювання;

– інструменти добровільної схеми.

Дані три категорії політики поділено на три додаткові категорії:

– закон, положення, кодекс і стандарти;

– субсидії, податкові та кредитні пільги;

– дослідження та розробки, сертифікація та маркування, державні послуги.

Вчені Т. Стернер та Е. Робінсон [11] узагальнили політику за чотирма категоріями:

– тип цін (податки, субсидії, збори);

– права з квотою (дозволи на торгівлю, права власності, сертифікати);

– кількісне регулювання (стандарти ефективності, заборони тощо);

– інформаційно-правові (розкриття інформації, добровільні угоди тощо).

З вісімдесятих років минулого століття зміна клімату була визнана однією з головних проблем, з якими стикається людство. Значним кроком у вирішенні проблеми щодо зміни клімату та обмеження глобального потепління було підписання у грудні 2015 року Паризької угоди [4]. Паризька угода спрямована на обмеження підвищення глобальної середньої температури до 1,5 °С. Для того, щоб сприяти обмеженню максимального підвищення температури до 1,5 °С до кінця століття, як це передбачено Паризькою угодою, і досягненню вуглецевої нейтральності до середини століття, необхідно зменшити

глобальне споживання енергії [7]. З цією метою виникла необхідність доповнити політику енергоефективності, зосереджену на ефективному розгортанні технологій, ефективними змінами в поведінці та стилі життя кінцевих споживачів енергії (як приватних споживачів, так і організацій), що обмежують попит на енергетичні послуги за допомогою заходів з енергозбереження та достатності [7]. Поєднання ефективності, збереження та достатності допоможе заощадити енергію, дозволяючи громадянам, організаціям, громадам, містам та економіці в цілому поступово скорочувати споживання енергії відповідно до траєкторії, сумісної з ціллю Паризької угоди.

У 1992 році за ініціативою Організації Об'єднаних Націй за участі 172 країни було проведено конференцію щодо змін клімату. Результатом таких обговорень стало підписання відповідної Рамкової конференції ООН, що стало першим кроком до обмеження шкідливих викидів в атмосферу. Конвенція набрала чинності 21 березня 1994 року, однак невдовзі стало зрозуміло, що вона не може зарадити справі. Пізніше, 1997 року, до Конвенції було долучено Кіотський протокол, де вперше було визначено юридично зобов'язуючі цілі стосовно скорочення викидів промисловістю розвинених країн до 2012 року. В грудні 2009 року в Копенгагені відбулася XV Конференція Сторін [13], присвячена затвердженню Копенгагенської угоди. Нова угода визначила шість кроків, необхідних для стійкого та довгострокового розвитку в умовах глобальних змін клімату:

- створення міжнародної угоди, яка має базуватися на наукових заходах для стабілізації викидів парникових газів до 2020 року та їх скорочення до 2050 року;

- ефективний контроль, звітність і перевірка об'ємів викидів компаніями;

- збільшення фінансування технологій з низьким рівнем викидів;

- поширення технологій з низьким рівнем викидів та розвиток нових технологій;

- виділення коштів, щоб зробити спільноти більш гнучкими, адаптувати їх до мінливих кліматичних умов;

- інноваційні заходи для захисту лісів та балансу вуглеводневого циклу.

Енергоефективність та енергозбереження стали ключовими елементами національної енергетичної політики під час нафтової кризи на початку 1970-х років [6]. З кінця 60-х років XX століття було започатковано створення нафтових резервів країн ЄС. Згодом, у 1973 році, після розгортання однієї з найгостріших нафтових криз, країни-члени ОЕСР заснували Міжнародну енергетичну агенцію [2], основним завданням якої стало формування єдиних підходів

до створення й використання країнами-членами нафтових резервів. На думку О. Селезньової створення Міжнародної енергетичної агенції стало найбільшим інституційним наслідком нафтової кризи 1973 року. Нафтові резерви, з одного боку, забезпечують безперерійність постачання нафти, а з іншого – зменшують можливість «енергетичного шантажу» з боку експортерів. Роль нафтових резервів як стабілізуючого елемента світового нафтового ринку неухильно зростає. Тому створення нафтових резервів стало глобальною тенденцією. Сьогодні вони забезпечують понад 90 днів споживання нафти та нафтопродуктів майже в усіх країнах-членах ЄС і 90 днів імпорту нафти в усіх країнах ОЕСР. Незважаючи на дещо різні формулювання у їх нормативно-правових актах, призначення стратегічних нафтових резервів зводиться до: мінімізації негативних наслідків обмеження поставок нафти та унеможливлення їх використання як засобу політичного тиску; сприяння стабілізації ринку та зменшення волатильності цін на нафту; надання країнами-членами колективних систем енергетичної безпеки взаємної допомоги у випадку перерви при постачанні нафти [2]. Після нафтової кризи в 1970-х роках проводилися розширені інформаційні кампанії, метою яких було стимулювання споживачів зменшити споживання енергії на основі різних суспільних цілей, наприклад, безпеки енергопостачання після нафтового ембарго з метою скорочення транспортного палива та опалення маслом. У 2001 році в Каліфорнії була реалізована кампанія Flex Your Power, спрямована на зменшення споживання електроенергії за рахунок енергоефективності та енергозбереження, щоб уникнути відключень електроенергії [12]. Інформаційні кампанії приймали кілька різних форм: від загальних рекламних кампаній про необхідність економії енергії до конкретної та спеціальної інформації, що надається конкретним групам кінцевих користувачів.

Ще одним дієвим заходом стало прийняття в країнах ОЕСР податку на викиди вуглецю. Вчені засвідчують, що податки на CO₂ або енергію є ефективною політикою для зменшення викидів CO₂ [3]. Проблемою стало визначення оптимального обсягу оподаткування для досягнення бажаного рівня скорочення споживання або скорочення викидів CO₂. Високі ціни на енергоносії, як правило, знижують споживання енергії, особливо в менш заможних домогосподарствах, тому потрібна особлива обережність, щоб уникнути небажаних ефектів, таких як енергетична бідність, що може знизити конкурентоспроможність галузі [3]. Тому для запровадження подібних заходів стосовно будь-якої політики енергоефективності, потрібно здійснювати критичний аналіз наслідків впровадження політики.

Отже, політика енергоефективності дозволяє постійно підтримувати продуктивність при зменшенні використання енергії. В країнах ОЕСР головними напрямками такої політики визначено: встановлення податків на викиди, сприяння економному використанню енергії, контроль, звітність і перевірка об'ємів викидів компаніями та інше.

Список використаних джерел:

1. Люльчак З. С. Державна політика енергоефективності у будівельному секторі економіки. URL: file:///D:/Users/Altimo/Downloads/197-Article%20Text-369-1-10-20200708.pdf (дата звернення: 1.03.2023 р.).

2. Селезньова О. Міжнародна енергетична безпека: політичний концепт. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/selezneva_mizhnarodna.pdf (дата звернення 2.03.2023 р.).

3. Alberini A., Filippini M. Response of residential electricity demand to price: *The effect of measurement erro. Energy Econ.* 2011. 33(5). Pp. 889–895.

4. Bertoldi P. The Paris Agreement 1.5°C goal: what it does mean for energy efficiency? In Proceedings of the 2018 ACEEE Summer Study on Energy Efficiency in Buildings. American Council for an Energy-Efficient Economy, Washington, DC (2018).

5. Croucher M. Potential problems and limitations of energy conservation and energy efficiency. *Energy Policy* 2011. 39(10). Pp. 5795–5799.

6. Habibi S., Hugosson M.B., Sundbergh P., Algers S. Car fleet policy evaluation: The case of bonus-malus schemes in Sweden. *Internat. J. Sustainable Transport.*, 13 (1) (2019), pp. 51–64.

7. IPCC, 2018: Summary for Policymakers. In: Global Warming of 1.5 °C. [Masson-Delmotte, V., Zhai, P., Pörtner, H.-O., Roberts, D., Skea, J., Shukla, P.R., Pirani, A., Moufouma-Okia, W., Péan, C., Pidcock, R., Connors, S., Matthews, J.B.R., Chen, Y., Zhou, X., Gomis, M. I., Lonnoy, E., Maycock, T., Tignor, M., Waterfield T., (eds)]. World Meteorological Organization, Geneva, Switzerland, 32.

8. Markandya A., Labandeira X., Ramos A., 2014. Policy Instruments to Foster Energy Efficiency. In: Green Energy and Efficiency. An Economic Perspective [Ansuategi, A., Delgado, J., Galarraga, I., (eds)]. Springer, pp. 93–110.

9. Opschoor J.B., Savornin Lohman A.F., Vos H.B. Managing the Environment: the Role of Economic Instruments. Paris : Organisation for Economic Co-operation and Development ; Washington, D. C. : OECD Publications and Information Centre [distributor], 1994. 191 p.

10. Simcock N., MacGregor S., Catney P., Dobson A., Ormerod M., Robinson Z., Hall S. Marie. Factors influencing perceptions of domestic energy information: content, source and process. *Energy Policy*. 2014. 65(2014). Pp. 455–464.

11. Sterner, T., Robinson, E. J. Z., 2018. Selection and design of environmental policy instruments. In: *Handbook of Environmental Economics* [Dasgupta, P., Pattanayak, S., Smith, K. (eds.)]. Volume 4, Elsevier.

12. Todd A.-M., Wood A. Flex Your Power: Energy Crises and the Shifting Rhetoric of the Grid. *Atlant. J. Commun.* 2006. 14(4). Pp. 211–228.

13. UN Climate Change Conference 2009. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/2009_United_Nations_Climate_Change_Conference (дата звернення: 3.03.2023 р.)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-303-6-23>

Іванченко А. В.,

*аспірант кафедри публічного управління та економіки
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

«ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ» ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНА ЦІННІСНА ДЕТЕРМІНАНТА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМНИХ РЕФОРМ

Дисципліна праці в системі державної служби має неабияке значення для нормального функціонування кожного органу державної влади. Питання зміцнення трудової дисципліни державних службовців є одним із ключових завдань, які стоять перед кожним керівником державного органу, оскільки від її дотримання досить часто залежить ефективність виконання поставлених перед органом завдань, додержання конституційних прав і свобод людини та громадянина, якість надання адміністративних послуг.

Одним із елементів правового статусу державного службовця є юридична відповідальність, яка може настати за невиконання чи не якісне виконання державним службовцем своїх посадових обов'язків, власне сама відповідальність є важливим положенням Закону України «Про державну службу».